

PAŃSTWO I SPOŁECZEŃSTWO

STATE AND SOCIETY

E-ISSN 2451-0858 ISSN 1643-8299

ROK XXIII: 2023, NR 2

DOI: 10.48269/2451-0858-pis-2023-2-015

SEMINARIUM DYDAKTYCZNE „*FLIPPED CLASSROOM*, CZYLI UCZENIE DO GÓRY NOGAMI”. KILKA SŁÓW O WYDARZENIU

Agnieszka M. Sendur

dr, Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego,
Studium Języków Obcych i Wydział Psychologii, Pedagogiki i Nauk Humanistycznych
<https://orcid.org/0000-0001-8245-1427>

Seminarium dydaktyczne „*Flipped classroom*, czyli uczenie do góry nogami”, które odbyło się 19 września 2023 r. w Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego (KAAFM), miało na celu przybliżenie uczestnikom tego innowacyjnego podejścia do nauczania i uczenia się. Wydarzenie zostało zorganizowane przez Studium Języków Obcych Krakowskiej Akademii (SJO KAAFM) przy współudziale Instytutu Pedagogiki oraz Katedry Filologii Angielskiej tejże Uczelni. Do udziału w seminarium zaproszeni zostali pracownicy naukowcy i dydaktyczni wspomnianych trzech jednostek, studenci kierunków filologia i pedagogika, jak również goście niezwiązani bezpośrednio z Krakowską Akademią. Do zaprezentowania referatów zaproszone zostały naukowczynie, a zarazem praktykujące nauczycielki akademickie z krakowskich uczelni wyższych.

Wydarzenie dotyczyło coraz bardziej popularnego, jednak w dalszym ciągu stosunkowo mało znanego podejścia do nauczania, jakim jest odwrócona klasa. Tematyka referatów została uporządkowana od zagadnień teoretycznych do praktycznych zastosowań. W wystąpieniach omówiono teoretyczne podstawy metody, wyniki badań naukowych dotyczących efektów jej wykorzystania oraz

przedstawiono szereg technik i narzędzi pomocnych w odwróconym nauczaniu, jak również konkretne przykłady z własnej praktyki dydaktycznej.

Wydarzenie otworzyła dr Agnieszka M. Sendur, kierownik SJO KAAFM, adiunktka na Wydziale Psychologii, Pedagogiki i Nauk Humanistycznych, która wyjaśniła przyczyny podjęcia tematu. Metoda *flipped classroom*, mimo kilkudziesięcioletniej już historii¹ i intensywnej popularyzacji od 2007 r.², nadal jest stosunkowo rzadko wykorzystywana przez nauczycieli³. Skuteczność tej metody, próby jej zastosowania na lektoratach oraz związane z nią trudności niejednokrotnie były tematem nieformalnych dyskusji i rozważań wśród kadry dydaktycznej SJO KAAFM. Stąd też pomysł, by poddać ten temat szerszej debacie.

W pierwszym referacie, zatytułowanym *Co należy wiedzieć o odwróconym nauczaniu?*, Sendur przedstawiła genezę i teoretyczne podstawy metody oraz omówiła korzyści płynące z jej zastosowania, jak i problemy z nią związane. *Flipped classroom* to podejście pedagogiczne, które odwraca tradycyjny model nauczania. W języku polskim funkcjonuje najczęściej pod nazwami odwrócona klasa, odwrócona lekcja czy też odwrócone nauczanie, ale również jako odwrócona sala wykładowa⁴ albo nauczanie wyprzedzające⁵. Polega ono na przeniesieniu tego, co w tradycyjnym systemie kształcenia odbywa się w sali lekcyjnej do domu i odwrotnie. W tradycyjnym modelu kształcenia uczniowie zapoznają się z nowym materiałem na lekcji, następnie – również w klasie – ćwiczą podstawowe umiejętności w celu uzyskania maksymalnej poprawności, by potem stworzyć własne przykłady. Ten ostatni etap bardzo często realizowany jest w formie zadania domowego wykonywanego samodzielnie przez ucznia. Tym sposobem praca nad umiejętnościami niższego rzędu, takimi jak zapamiętywanie i zrozumienie, odbywa się w szkole, przy aktywnym udziale nauczyciela i często biernym udziale uczniów, natomiast z rozwijaniem trudniejszych umiejętności uczeń często musi mierzyć się sam, bez pomocy nauczyciela.

Odwrócona klasa stoi w opozycji do takiego stylu prowadzenia zajęć. W tym modelu uczniowie zapoznają się z nowym materiałem samodzielnie przed spotkaniem w klasie. Z teoretycznymi informacjami, takimi jak np. – w przypadku nauki języka obcego – zasady gramatyczne, ale również z obcojęzycznym

¹ C. Gopalan, S. Daughrity, E. Hackmann, *The past, the present, and the future of flipped teaching*, „Advances in Physiology Education” 2022, vol. 46, issue 2, s. 331–334, <https://doi.org/10.1152/advan.00016.2022>.

² J. Bergmann, A. Sams, *Flip your classroom. Reach every student in every class every day*, International Society for Technology in Education, Washington DC 2012; A. Sams, J. Bergmann, *Flip your students' learning*, „Educational Leadership” 2013, vol. 70, no. 6, s. 16–20.

³ A.M. Sendur, A. Kościńska, *Kształcenie w sieci – teoria i praktyka. Przewodnik dla nauczycieli języków obcych i nie tylko*, Oficyna Wydawnicza KAAFM, Kraków 2021.

⁴ A. Turula, *E-learning akademicki: perspektywa humanistyczna*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego, Kraków 2018.

⁵ *Strategia kształcenia wyprzedzającego*, red. S. Dylak, Ogólnopolska Fundacja Edukacji Komputerowej, Poznań 2013.

tekstem, filmem czy podcastem, zaznajamiają się w domu bądź w innym środowisku pozaszkolnym, samodzielnie starają się go nauczyć i zrozumieć po to, by podczas lekcji, z pomocą prowadzącego, poszerzać dane zagadnienie, utrwalać materiał oraz ćwiczyć określone umiejętności. W klasie uczniowie rozwiązują zadania, uczestniczą w dyskusjach bądź też analizują zjawisko, wykorzystując nabytą wcześniej wiedzę. Tym sposobem zarówno czas trwania lekcji szkolnej, jak i dostępność nauczyciela zostają optymalnie wykorzystane.

Podstawowe zalety odwróconego nauczania to wzrost zaangażowania uczniów, poczucie kontroli nad własnym procesem uczenia się, a przede wszystkim możliwość pracy we własnym tempie i w sposób dostosowany do indywidualnych potrzeb, co przyczynia się do wzrostu personalizacji nauczania. W czasie zajęć nauczyciel może skoncentrować się na pracy nad trudniejszymi zagadnieniami. Metoda ta jednak wiąże się także z dodatkowym obciążeniem zarówno nauczyciela, jak i ucznia. Od nauczyciela wymaga ona bardzo dokładnego zaplanowania nie tylko sposobu realizacji procesu kształcenia, ale także przygotowania i dokładnej analizy materiałów przekazywanych uczniom. Uczeń z kolei musi poświęcić czas, aby przygotować się do zajęć. Jeśli tego nie zrobi, trudno mu będzie brać aktywny udział w lekcji, a w efekcie straty z udziału w takich zajęciach mogą być większe niż w przypadku lekcji prowadzonej w tradycyjny sposób.

Odwrócone nauczanie można wykorzystać na wszystkich przedmiotach i wszystkich etapach kształcenia, jednak sprawdza się ono szczególnie w nauczaniu języków obcych, co było jednym z powodów, dla których to SJO KAAFm stało się inicjatorem seminarium.

Drugie wystąpienie przedstawione zostało przez dr Agnieszkę Kościńską, reprezentującą Studium Języków Obcych Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie oraz Instytut Pedagogiki Krakowskiej Akademii. W wystąpieniu zatytułowanym *Teoria w pigułce – kilka słów o tym, czy i w jakich okolicznościach stosować metodę odwróconej klasy* prelegentka przedstawiła przegląd wybranych badań dotyczących omawianej metody przeprowadzonych w różnych ośrodkach naukowych.

Zaprezentowane w wystąpieniu wyniki badań wskazują, że wykorzystanie odwróconego nauczania na lekcjach języków obcych ma pozytywny wpływ na rozwijanie czterech podstawowych sprawności językowych (słuchania, mówienia, czytania i pisanie) oraz umiejętności w zakresie podsystemów języka, takich jak słownictwo i gramatyka. Uczniowie osiągają również wyższy poziom zaangażowania behawioralnego, poznawczego i społecznego. Przedstawione badania wskazują jednak, że skuteczność odwróconej klasy uzależniona jest w dużym stopniu również od czynników kontekstowych niezależnych od nauczycieli. Podczas projektowania i wdrażania kursów z wykorzystaniem odwróconego nauczania należy zatem rozpatrzyć elementy takie jak m.in. indywidualne różnice między uczniami, specyfikę środowiska edukacyjnego, odmienne systemy kulturowe i społeczne, gotowość uczniów oraz dostęp do nowoczesnych technologii.

Ciekawą obserwacją wynikającą z analizy publikacji dotyczących odwróconej klasy jest fakt, że większość z nich pochodzi z ośrodków usytuowanych w Azji oraz w Stanach Zjednoczonych. Stosunkowo mało badań opublikowano w ośrodkach europejskich, co zachęca do inicjowania własnych badań w tej tematyce.

Kolejne referaty przedstawiły dr Yuliya Asotska-Wierzba z Instytutu Filologii Angielskiej Uniwersytetu Pedagogicznego im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie⁶, certyfikowany e-nauczyciel, aktywna badaczka i praktyk w dziedzinie zdalnego nauczania, oraz Bogusława Frontczak, doktor nauk teologicznych i filolog klasyczny, wykładowca języka łacińskiego i greckiego na Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II w Krakowie, certyfikowany e-nauczyciel i metodyk e-learningu, koordynator platformy Moodle w swojej Uczelni, absolwentka studiów „E-learning – projektowanie i wdrażanie”. Obydwie prelegentki przedstawiły szereg narzędzi nadających się do wykorzystania w odwróconej klasie językowej, ale także w nauczaniu z wykorzystaniem technik zdalnych czy też blended-learningu bez względu na nauczany przedmiot.

W referacie pt. *E-narzędzia wspierające nauczycieli chcących tworzyć odwróconą klasę* Asotska-Wierzba w pierwszej kolejności zaprezentowała zasady przygotowania zajęć w zgodzie z założeniami odwróconej klasy. Następnie pokazała praktyczne zastosowanie takich narzędzi jak Edpuzzle i Symbaloo Learning Paths, wskazując na możliwości, jakie dają one nauczycielowi, sposoby ich wykorzystania oraz zalety. Prezentując na slajdzie kod QR, prelegentka udostępniła uczestnikom wydarzenia przygotowane przez siebie przykładowe interaktywne ćwiczenia językowe.

Z kolei Frontczak w prezentacji zatytułowanej *Wykorzystaj to, co masz. Moodle, OneNote i Whiteboard – narzędzia wspomagające metodę odwróconej klasy* pokazała, jak w odwróconym nauczaniu wykorzystać popularne środowiska nauczania zdalnego, używane obecnie już niemal na każdej wyższej uczelni. Zachęciła do gromadzenia materiałów i treści z zajęć w jednym, ustalonym miejscu i zaproponowała trzy takie przestrzenie: zakładkę „Praca na zajęciach” w zespole Teams, notes OneNote oraz wirtualne tablice Miro i Milanote. Szczególnie interesującym miejscem, które służyć będzie do pracy wspólnej, ale również jako repozytorium treści, wydaje się OneNote z jego możliwościami konfiguracji (przydzielenie studentom specjalnej przestrzeni na materiały z odwróconej klasy), zamieszczania i dzielenia plików oraz nagrywania, rysowania i udostępniania materiałów całej grupie lub poszczególnym osobom za pomocą jednego kliknięcia. Dziękując swoimi pomysłami na *microlearning*, *knowledge pills* i *daily challenge*, którymi można posłużyć się, przygotowując treści na odwróconą lekcję, omówiła nakład pracy, który nauczyciel musi włożyć w przygotowanie odwróconych zajęć, ale pokazała także moc rozwojową tej metody. Przedstawione przez prelegentkę „minimetydy” wpisują się w obecne trendy edukacyjne i są z zadowoleniem przyjmowane przez studentów.

⁶ Od 1 października 2023 r.: Uniwersytet Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie.

Szczególną uwagę poświęciła ona rozwiązaniu typu *daily challenge*. Jest to codzienne krótkie zadanie, wysyłane indywidualnie studentowi, które jest następnie podsumowywane na kolejnych zajęciach.

W swoim wystąpieniu Frontczak udowodniła, że także nauczanie języków martwych może z dużym powodzeniem odbywać się z wykorzystaniem nowoczesnych technologii.

Ostatni, najbardziej praktyczny referat wygłosiła mgr Anna Warecka, reprezentująca SJO KAAFM. W wystąpieniu zatytułowanym *Flipped classroom – spojrzenie praktyczne w oparciu o doświadczenia własne* prelegentka przedstawiła konkretne przykłady ćwiczeń i zadań wykorzystywanych na prowadzonych przez siebie odwróconych zajęciach z języka specjalistycznego na przedmiocie English for Architecture. Omówiła również ćwiczenia z zakresu języka specjalistycznego, wykorzystane na zajęciach na kierunku psychologia. Wszystkie przykłady pochodziły z odwróconych zajęć zrealizowanych bądź to w czasie zdalnego nauczania podczas pandemii, bądź podczas odwróconej wersji zajęć stacjonarnych, i były przygotowane na podstawie źródeł autentycznych (np. artykuły z prasy, filmy i nagrania z wykładów). Lektorka podzieliła się również swoimi niepowodzeniami podczas prób wykorzystania omawianej metody na zajęciach z ogólnego języka angielskiego, wskazując na trudności, z jakimi ta metoda jest niewątpliwie związana.

W związku z dużym zainteresowaniem uczestników zaprezentowanymi rozwiązaniami, na dogłębne przedstawienie których nie pozwoliła przyjęta formuła spotkania, Warecka zadeklarowała wolę zorganizowania dłuższego szkolenia, podczas którego będzie mogła podzielić się własnymi pomysłami w sposób bardziej dogłębny.

Po wygłoszeniu wszystkich referatów odbyła się dyskusja, która pozwoliła na wymianę cennych informacji i doświadczeń. Wśród wątpliwości i problemów zgłaszanych przez uczestników wydarzenia na pierwsze miejsce wybija się wysokie prawdopodobieństwo nieprzygotowania się uczniów czy studentów do zajęć w odwróconej formie, co w skrajnej sytuacji może doprowadzić do całkowitego braku możliwości przeprowadzenia zajęć w zaplanowany sposób. Drugą trudnością, a zarazem obawą, którą wskazywali uczestnicy, jest czasochłonność i pracochłonność tej metody, zarówno po stronie nauczyciela, jak i ucznia. Osoby posiadające doświadczenie w wykorzystaniu odwróconej klasy potwierdziły wspomniane problemy, proponując jednocześnie możliwe sposoby radzenia sobie z nimi.

Spotkanie zostało podsumowane wnioskiem, że efekty stosowania tego podejścia z całą pewnością mogą zrekompensować trudy włożone w przygotowanie zajęć w odwróconej formie. Idąc za słowami Anny Turuli, która odnosząc się do trudności związanych z *flipped classroom*, konstatuje, że „dobra dydaktyka jest zawsze wymagająca i czasochłonna”⁷, organizatorzy zachęcali do stworzenia

⁷ A. Turula, *op. cit.*, s. 38.

własnej klasy do góry nogami lub do inicjowania prób odwracania nauczania bodaj w minimalnym zakresie.

Wszystkich zainteresowanych zapraszamy do obejrzenia wideorelacji z wydarzenia na stronie Uczelni: <https://konferencje.ka.edu.pl/konferencje-naukowe/seminarium-dydaktyczne-flipped-classroom--czyli-uczenie-do-gory-nogami-37.html> [dostęp: 20.12.2023].